

UČNI NAČRT

Tematski sklop	Urejanje skupnih zadev: vprašanja demokracije
Tema / vsebina	Urejanje skupnih zadev 2

UČNI NAČRT

Cilji	Spoznavajo demokracijo kot način urejanja skupnih zadev in določanja pogojev življenja.
Pojmi	Interesi, usklajevanje razlik, skupno dobro, <i>pravila demokracije, zakoni, oblast, pristojnosti.</i>
Možne medpredmetne povezave	Slovenščina, Zgodovina, Geografija, Filozofija za otroke.
Dodatne informacije za učitelje	1. Učitelj naj bo pozoren na prenos znanja v konkretno vedénje v razredu – ni dovolj, da učenci vedó, kaj je dober oziroma slab argument, to morajo tudi uporabljati v pogovoru v razredu. 2. Učitelj naj dano gradivo poveže z vsakdanjimi izkušnjami učencev. 3. Ta model se povezuje s predhodnim in naslednjimi: <i>Demokracija – kaj je to (1), (3)</i> itd., zaradi česar se ne začneja z analizo zgodbe (zgodba se nadaljuje od zadnjič) in se tudi ne zaključi z jasnim sklepom (ta sledi prihodnjič). Učitelj naj zato sam nekako zaokroži enoto. Glede na to, da iščemo značilnosti demokracije (definiramo), lahko vpraša, katero novo značilnost demokracije smo našli danes. To poveže s tisto iz predhodne enote ipd.
Dodatne informacije za učence	1. Pomen poslušanja sošolcev in ocene njihovih argumentov. 2. Povezava razgovora v šoli z vsakdanjimi izkušnjami.

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Demokracija – kaj je to? (2)
Neposredni cilji	Navajanje učencev na argumentirano razpravo; ugotavljanje, kdaj je argument dober oziroma slab; razmislek o pojmi kot so demokracija, volitve, prenos moči na predstavnike, predstavniki, svoboda posameznika.
Didaktična naloga	Učenci si ogledajo film <i>Gospodar muh</i> in preberejo ustrezni odlomek iz istoimenske knjige Williama Goldinga. Učitelj s pomočjo branja odlomka razvije pogovor z učenci, vanj vplete ključne pojme in vsebino poveže z vsakdanjimi izkušnjami učencev. Kolikor je to mogoče poskuša problematizirati posamezne odgovore in samoumevna prepričanja učencev. Ideja tega modela je nadaljevanje prvega oziroma iskanje skupnih značilnosti demokratičnega urejanja skupnih zadev. Predmet premisleka v tem modelu so pravila demokratičnega odločanja – kakšna so, zakaj so takšna itd.
Metodika-variante	
1. Odlomek iz knjige W. Goldinga <i>Gospodar muh</i> (str. 32-34)	
Ralph se je odkašljajal. [...] »Smo na otoku. Ravno smo se vrnili z vrha gore, kjer smo videli vodo okoli in okoli. Nikjer nismo odkrili ne hiš ne dima ne človeških sledov ne čolnov ne ljudi. Smo na neobljudenem otoku in razen nas ni na njem nikogar.« Jack mu je segel v besedo: »Kljub temu nam je potrebna vojska – da bo hodila na lov. Na lov na prašiče...« »Tako je. Na otoku so prašiči.« [...] »In tako, vidite,« je nadaljeval Ralph, »so nam potrebni lovci, da nam priskrbe živeža. In drugih reči.« Privzdignil je školjko na kolenih in se ozrl naokoli po obrazih, opečenih od sonca. »Nikjer ni nobenega odraslega. Morali bomo skrbeti sami zase.« [...] »In še nekaj. Ne bomo trpeli, da bi govorili vsi hkrati. Kdor bi rad kaj povedal, mora vzdigniti roko kakor v	

šoli.«

Vzdignil si je školjko pred obraz in pogledal po njenem ustju:

»Potlej mu bom dal bisernico.«

»Bisernico?«

»Tako se namreč pravi tej školjki. Dal bom bisernico tistemu, ki bo imel prihodnji besedo. Ko bo govoril, jo bo lahko držal v roki.« [...]

Jack je planil na noge. »Postavili si bomo pravila!« je razburjeno zaklical. »Veliko pravil! In če jih bo kdo kršil...«

»Penk!«

»Prima!«

»Bomba!«

»Tresk!«

Načrt razprave z učenci:

1. Ali za skupno življenje poleg vodje potrebujemo tudi pravila? Utemeljite odgovor!
 2. Ali morajo biti pravila pravična?
 3. Kaj pomeni beseda pravičnost? Kdaj so torej pravila pravična?
 4. Ali se ti zdi pravično, da se v neki skupnosti lahko vsakdo priglasil k besedi in da lahko govori le, če se drži določenih pravil?
 5. Ali imamo kakšna pravila skupnega življenja tudi v naši državi? Ali so kje zapisana? Kakšna so ta pravila?
 6. Kaj pa, če imajo ljudje v skupini različne interese? Kateri interesi naj prevladajo? Ali je nujno, da vedno prevladajo interesi nekoga, ali pa je mogoče razlike uskladiti kako drugače?
 7. Ali morajo pravila kako omejevati posamezne interese ali pa to ni nujno?
 8. Ali morajo pri usklajevanju interesov prevladati takšne rešitve, ki prispevajo k skupnem dobrem?
 9. Kdo določa, kaj je skupno dobro?
 10. Ali lahko navedete nekatere stvari, ki so dobre za vse oziroma sodijo pod skupno dobro?
- Itd., ipd.

2. Ponazoritev pojma »demokracija« z volitvami v razredu

Damjan Perš predlaga ponazoritev pojma demokracija na primeru volitev predsednika razreda. Ideja je odlična. Podobno, namreč ponazoritev volitev z igro vlog predlagajo tudi **Karmen Pavlič, Lorieta Pečoler, Melita Kladnik, Ermina Šimenc** in **Mojca Žugič Perič**. Učitelj določi več skupin, vsaka skupina dobi nalogo oblikovati svoja mnenja in predvolilno kampanjo. Sledijo soočenja, kjer z argumenti predstavijo stališča in jih z argumenti branijo itd. Pri tem praktično udeležujejo demokracijo, se navajajo na strpen dialog, se kritično opredeljujejo itd.

Po volitvah sledi razprava o vprašanih, ali je prav, da večina odloča o skupnih zadevah, kdo ima pravico odločati, zakaj je pomembno, da je predsednik razreda nekdo, ki se na to spozna ipd.

3. Pravila oddelčne skupnosti

Marjeta Petrovič predlaga, da bi sestavili pravila oddelčne skupnosti, kjer bi učenci podali predloge in jih utemeljevali. O teh predlogih bi potekala razprava in glasovanje.

Menimo, da je ideja odlična. Izvesti jo je mogoče tudi kot sodelovanje z razrednikom pri razredni uri, kar zahteva nekaj predhodnega medpredmetnega dogovarjanja, načrtovanja in usklajevanja. To je pomembno, ker menimo, da bi oblikovanje pravil oddelčne skupnosti kakovostnejše, če bi sledilo razpravi, ki jo predvideva zgornja varianta št. 1.

4. Pravila, ki se nanašajo na življenje v šoli

Podoben je predlog, ki govori o razpravi in oblikovanju pravil o kakšni tekoči zadevi v šoli, denimo, o garderobnih omarih, uporabi skupnih prostorov ipd. Pogovor o situacijah iz vsakdanjega življenja na šoli predlaga denimo **Damijana Počkaj Horvat**. Prednost takšnih pogovorov je ta, da se lahko učenci nanje pripravijo tudi doma.

Tudi v tem primeru menimo, da bodo te razprave kakovostnejše, če bodo sledile razpravi, ki jo predvideva zgornja varianta št. 1, v kateri gre za nadaljevanje opredeljevanja (iskanja lastnosti) demokracije.

5. Debata na dano temo o pravilih

Andreja Lorenci predlaga, da bi se dane teme lotili s pomočjo debate. Menimo, da je to izvedljivo. Izbrati je potrebno primerno resolucijo, takšno, ki se nanaša na pravila. Na primer: Kdor je močan, se ne rabi podrežati pravilom, ali kaj podobnega, morda bolj konkretnega.

Običajen format debate nosi ime po filozofu Karlu Popperju. Od udeležencev zahteva temeljit razmislek o tezi, ki je predmet debatiranja. Pri debati pri pouku učitelj razdeli učence v pare in nato celoten razred seznanj s tezo, o kateri bodo razpravljali. Učitelj pusti parom nekaj časa, da se pripravijo – 15 minut je ponavadi dovolj. Izkušnje kažejo, da je bolje, če se učenci pri pripravljanju na debatiranje držijo minimalnih navodil. Tako morajo jasno definirati ključne pojme teze; če se v skupini, v okviru katere se pripravljajo, ne strinjajo z definicijo, morajo poskušati doseči konsenz. Nato morajo oblikovati vsaj en argument, ki govori ZA tezo, in enega, ki govori PROTI.

Ko mine čas priprav, se prične debata pred razredom. Kako izgleda? Recimo, da je učitelj razdelil učence v skupine z dvema članoma. Ker traja ena šolska 45 minut, je mogoče uprizoriti eno, redko dve debati. Učitelj pokliče pred razred dve skupini in določi, katera bo tezo zagovarjala in katera ji bo nasprotovala. Čas, ki ga imajo na razpolago učenci je razdeljen takole: Prvi član skupine, ki govori ZA (afirmacijska skupina), ima na voljo 3 minute, za definiranje izrazov in argumentacijo, zakaj je teza dobra. Temu sledi prvi član negacijske skupine, ki lahko spodbija definicijo terminov in argument afirmacijske skupine, razloži pa mora še zakaj se s tezo ne strinja. Tudi on ima na voljo 3 minute. Ko konča, je na vrsti drugi član afirmacijske skupine. Na voljo ima 2-3 minute, v katerih skuša poiskati predpostavke argumenta negacijske skupine, možne nekonsistentnosti in razložiti, zakaj je argument njegove skupine boljši. Naloge drugega člana negacijske skupine – tudi on ima na razpolago 2-3 minute – so enake.

Po koncu debate priporočamo, da s celotnim razredom analiziramo debato, pri čemer imajo glavno besedo učenci, ki so se zanjo pripravljali enako kakor nastopajoči. Tako razred nastopa kot razsodišče, ki mora z razumnimi razlogi utemeljiti, katera skupina (afirmacijska ali negacijska) je podala boljše argumente. Učitelj pri analizi sodeluje kot koordinator razprave in pazi, da je tekmovalni del vselej v ozadju.

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none">- Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>.- Milharčič-Hladnik, Mirjam: Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred devetletne osn. šole; pogl. Demokracija v šoli in razredu- Državljska vzgoja in etika; delovni zvezek za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>.
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none">- Film <i>Gospodar muh</i>- Golding, William (1965). <i>Gospodar muh</i>. Ljubljana: Mladinska knjiga.
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none">- Justin, Janez; Sardoč, Mitja & Klemenčič, Eva (2008). <i>Učenje in izobraževanje za demokratično državljanstvo: zbirka gradiv – zgoščenka</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut.- http://www.varuh-rs.si/index.php?id=10 (20. 08. 2008).- http://volitve.gov.si/ (20. 08. 2008).- http://www.4teachers.org/ (20. 08. 2008).- http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/ (20. 08. 2008).- http://www.eip-cdv.si/kompas.html (20. 08. 2008).- www.zofijini.net (20. 08. 2008).- http://www.archive.org/index.php (20. 08. 2008).- http://www.whydemocracy.net/ (20. 08. 2008).- http://www.whydemocracy.net/films/2?PHPSESSID=a9d411bfb92e6a84cef43514aeebe5ba (20. 08. 2008).- Mojca Peček & Tatjana Devjak (2000). <i>Etika in družba 8: priročnik za poučevanje predmeta Državljska vzgoja in etika</i>. Ljubljana: DZS.